

НАПРЯМ 3. ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЄС В СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-315-9-28>

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Бугера Сергій Іванович

*доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
начальник відділу дослідження проблем протидії корупції
та загрозам економічній безпеці
Міжвідомчого науково-дослідного центру
з проблем боротьби з організованою злочинністю
при Раді національної безпеки і оборони України (м. Київ)*

Відмивання злочинних доходів, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення на сьогодні є одними з найбільших загроз як в Україні, так і в інших державах. Легалізовані злочинні кошти є для злочинних організацій та осіб, які вчиняють злочини, ресурсами для скоєння нових злочинів та ухилення від відповідальності за їх вчинення. Система запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення у рамках документів Організації Об'єднаних Націй, міжнародних конвенцій, ратифікованих Україною, стандартів Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) та стандартів, рівнозначних тим, які були прийняті ЄС, визнана обов'язковим елементом економічної безпеки сучасної держави. Мінімізація загроз відмивання коштів та фінансування тероризму потребує цілеспрямованих та скоординованих зусиль усіх учасників системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення [1].

Легалізація (відмивання) коштів має, зокрема, такі наслідки: фінансування організованої злочинності та тероризму; заохочення корупції в державних органах і приватних установах; зменшення державних доходів від оподаткування; вплив на доброчесність бізнесу

та фінансових установ, заохочення громадськості до втрати довіри до них; підрив суспільної довіри до демократичних інституцій держави та її економіки [2].

Тому протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом розглядається у світі як проблема, що потребує вирішення на міжнародному рівні. Зокрема, комітет експертів з оцінки заходів протидії відмиванню грошей і фінансуванню тероризму (MONEYVAL) є моніторинговим органом Ради Європи, відповідальним за оцінку дотримання основних міжнародних стандартів боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму та оцінку ефективність застосування цих стандартів, а також за надання рекомендацій національним органам влади щодо необхідних удосконалень їхніх систем. Зокрема, в Стратегії MONEYVAL на 2023–2027 роки вказується, що відмивання грошей, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення підриває верховенство права та демократію та є стратегічними загрозами мирному життю суспільств і стабільності економік [3].

При цьому міжнародна група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (ФАТФ) є глобальною організацією з контролю за відмиванням грошей і фінансуванням тероризму. Група розробляє міжнародні стандарти, спрямовані на запобігання цій незаконній діяльності [4]. Зокрема, ФАТФ відслідковує процеси й вивчає способи відмивання грошей, розробляє заходи протидії, сприяє запровадженню стандартів боротьби з відмиванням грошей. Спочатку пріоритетом ФАТФ була боротьба з відмиванням доходів, отриманих від торгівлі наркотиками. Сьогодні діяльність ФАТФ має три головних напрями: 1) розширення дії прийнятих нею рекомендацій на всі континенти і регіони земної кулі; 2) перевірка того, як виконуються в державах-членах і як впроваджуються в інших державах заходи для боротьби з відмиванням грошей, засновані на 40 рекомендаціях ФАТФ, які є керівництвом до дії; 3) відстеження загальносвітових методів і схем відмивання злочинно нажитих капіталів та розробка контрзаходів. Ключовим документом ФАТФ є рекомендації, які викладені у формі щорічних звітів організації [5].

Відповідно до Плану заходів з реалізації Основних напрямів розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення в Україні на період до 2023 року [6] передбачається: виявлення та припинення протиправної діяльності конвертаційних центрів і підприємств, діяльність яких має ознаки фіктивності (зокрема з використанням механізмів «транзиту», «скруток» та «зустрічних потоків»), задіяних

у легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму, а також здійснення заходів з припинення їх діяльності; забезпечення функціонування та розвитку єдиної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення удосконалення відповідної законодавчої бази для регулювання діяльності казино та азартних ігор, зокрема в Інтернеті, щодо заходів запобігання, виявлення та звітування про легалізацію (відмивання) коштів, одержаних злочинним шляхом, відповідно до міжнародних стандартів. Також передбачається підготовка методичних рекомендацій для суб'єктів первинного фінансового моніторингу щодо: застосування ризик-орієнтованого підходу під час аналізу та виявлення підозрілих фінансових операцій з урахуванням результатів Національної оцінки ризиків та секторальних оцінок ризиків; автоматизації процесів фінансового моніторингу, зокрема запровадження ІТ-рішень для дата-центричної моделі виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, дистанційної ідентифікації та верифікації клієнтів, виявлення підозрілих фінансових операцій, у зв'язку із запровадженням нових технологій.

З метою підвищення рівня протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом в Австрії відбулась установча зустріч учасників проекту «Інноваційні політичні рішення щодо зменшення ризиків з відмивання грошей, пов'язаних із віртуальними активами». Сторони обговорювали спільні рішення у сфері регулювання ринку криптовалют, а також ризики, пов'язані з їхнім використанням у злочинних цілях. Організатори проекту – Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) та Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC). У рамках проекту співробітники кіберполіції мають можливість отримати доступ до необхідних інструментів для фінансового моніторингу та розслідувань правопорушень, пов'язаних із віртуальними активами. Крім цього, обмін досвідом на єдиній платформі між учасниками проекту має сприяти розслідуванню воєнних злочинів, які вчиняються з використанням віртуальних активів [7].

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, негативно впливає на показники економічного зростання, розмір та структуру валового внутрішнього продукту, структуру споживчого попиту, конкуренцію, доходи населення, рівень безробіття, легальні фінансові потоки, інші макроекономічні показники, репутацію держави, органів державної влади, правоохоронної системи, фінансових установ тощо [1]. Для

підвищення рівня протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення доцільним є розроблення та прийняття відповідної Стратегії на період до 2025 року та Плану заходів щодо її реалізації з відображенням практичного зарубіжного досвіду з даного питання.

Список використаних джерел:

1. Основні напрями розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення в Україні на період до 2023 року: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 р. № 435-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-2021-%D1%80#Text>

2. Розслідування та судовий розгляд кримінальних проваджень щодо легалізації (відмивання) коштів: посібник для суддів. URL: <http://www.nsj.gov.ua/files/1630574896%DA3.pdf>

3. Україна разом з іншими членами MONEYVAL зобов'язалися посилити боротьбу з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/ukraina_razom_z_inshimi_chlenami_moneyval_zoboviazalisia_posiliti_borotbu_z_vidmivanniam_koshtiv_ta_finansuvanniam_terorizmu-3975#:~:text=B6

4. FATF. URL: <https://www.fatf-gafi.org/>

5. Міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей (ФАТФ) URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/FATF>

6. План заходів з реалізації Основних напрямів розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення в Україні на період до 2023 року: затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 р. № 435-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-2021-%D1%80#Text>

7. Кіберполіція доєдналася до міжнародного проєкту з протидії «відмиванню» коштів із використанням віртуальних активів. URL: <https://cyberpolice.gov.ua/news/kiberpolicziya-doyednalasya-do-mizhnarodnogo-proyektu-z-protydiyi-vidmyvanniu-koshtiv-iz-vykorystannyam-virtualnyh-aktyviv-879/>